

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

Національний авіаційний університет
podatetiana@nau.edu.ua;
Research ID: R-8153-2018; ORCID: 0000-0001-9662-1204

Анотація. У статті проаналізовано деякі аспекти впливу пандемії COVID-19 на розвиток міжнародних відносин на тлі розгортання все жорсткіших карантинних обмежень у світі. Здійснено аналіз трансформації міжнародних відносин у віртуальному вимірі. Осмислено діяльність загальноєвропейських інститутів, які продемонстрували низьку ефективність в умовах надзвичайної ситуації. Показано, що спалах коронавірусу поставив під питання спроможність адекватного реагування певних міжнародних структур, продемонструвавши слабкості міжнародної системи перед новим глобальним викликом. Розповсюдження COVID-19 показало, що у «глобальному селі» жодна країна не може вважати себе окремою від світу. На основі аналізу змін, що відбуваються у світі, запропоновано прогност розвитку напрямів системи міжнародних відносин.

Ключові слова: пандемія, Covid-19, міжнародні відносини, глобалізація, цифрова дипломатія, трансформація світопорядку.

Вступ

Як відомо, у грудні 2019 року в Китаї були зафіксовані перші випадки зараження новим типом коронавірусної інфекції. На сьогоднішній день випадки коронавірусу були виявлені у більшості країн планети. COVID-19 став викликом не тільки для світової системи охорони здоров'я та економіки, але й виявив слабкі сторони системи міжнародних відносин.

І якщо економічні наслідки пандемії є зрозумілими: у світі скорочується рівень споживання та виробництва, компанії, офіси і фабрики закриваються, або скорочують виробництво, а світова транспортна система, особливо пасажирські авіаперевезення, скоротила роботу, то політичні і соціальні наслідки пандемії є неоднозначними і складно прогнозованими.

Актуальність дослідження обумовлена викликом, що постав перед світом у результаті розповсюдження нового вірусу. Пандемія наочно продемонструвала неготовність системи міжнародних відносин і непристосованість людства до нових викликів і загроз. За свою історію людство стикалося з пандеміями, після яких суттєво змінювалася карта світу. Ключові тенденції розвитку окресленої проблеми були висвітлені у дослідженнях І. Тодорова та Н. Тодорової (Тодоров, 2020: 18), Є. Габера (Габер), А. Липського (Липський), Й. Шиманської (Konsekwencje pandemii Covid-19, 2020), М. Щепаніка (Konsekwencje pandemii Covid-19, 2020), С. Плоцієнника (Konsekwencje pandemii Covid-19, 2020), А. Щипкова (Щипков). Про зміну системи комунікації під впливом інформатизації писала Л. Дротянко, яка у своїх дослідженнях говорить про «суттєві трансформації в медіа-дискурсі, що відбуваються в умовах становлення інформаційного суспільства» (Дротянко, 2017: 14), Н. Ченбай, яка зауважує, що «вплив сучасних медіатехнологій на різні сфері суспільного буття, суспільну свідомість, культуру загалом ... дозволяє стверджувати, що в майбутньому він лише зростатиме» (Ченбай, 2019: 159). Також Л. Дротянко та С. Ягодзінський, здійснюючи соціально-філософський аналіз буття світового соціуму перед лицем таких глобальних викликів і загроз, зокрема коронавірусу COVID-19, слушно зауважують, що «перед лицем глобальних загроз держави прагнуть забезпечувати власні інтереси, навіть за рахунок своїх партнерів по різних міжнародних організаціях, таких як ООН, Євросоюз, НАТО» (Дротянко, Ягодзінський, 2020: 15).

Переважна більшість експертів сходяться на тому, що після коронавірусу ми матимемо «новий світ»: зміниться все – і геополітичний устрій, і пріоритети безпеки, і ставлення до глобалізму / антиглобалізму, і структура зайнятості населення, і звички людей тощо. Вчені часто звертаються до історичного досвіду колишніх катаклізмів (епідемій і воєн – як середньовічних, так і ХХ століття), які кардинально змінювали світ та культурні коди самих людей. За влучним висловом Річарда Хааса (голови Ради з міжнародних відносин, США), нинішня криза стане не стільки переломним моментом, скільки, «промідною станцією, до якої світ рухається протягом останніх декількох десятиліть». Пандемія лише брутально виявила і загострила ті тенденції трансформації світу і людської поведінки, які вже назріли і стали проявлятися в конкретному суспільно-політичному житті ще до нинішньої кризи. Однак швидкість цих змін буде потужно стимулюватися кризою (Липський).

Більшість дослідників сходяться на думці, що, хоча коронавірус і завдав серйозного удару по глобалізації (згорання контактів, закриття кордонів, і т.п.), це фактично є «антиглобалізаційний вірус» (Іван Крастев, голова Центру ліберальних стратегій, Болгарія), проте «глобалізація нікуди не дінеться» (Пітер Ратленд, професор Уесліанського університету, США). Сама пандемія, що бурхливо поширюється на всіх континентах, демонструє реальність існування глобалізованого світу. Але він поки що є одним: глобальні виклики не знаходять адекватних глобальних відповідей. Це – наслідок незадовільного рівня глобального управління, нездатність нинішніх міжнародних та наднаціональних інститутів ефективно реагувати на глобальні виклики.

Навіть якщо уникати таких слів, як «крах», «розпад» та «катастрофа», зрозумілим є те, що світ, який вважався «глобальним», перестає існувати і тримається лише на добрій волі лідерів найбільших держав світу. Головним питанням сьогодні, яке турбує всіх, є таке: якими будуть базові риси того світу, який ми будемо називати постглобальним чи посткоронавірусним?

Мета і завдання

Метою статті є аналіз впливу пандемії COVID-19 на розвиток міжнародних відносин. Для реалізації поставленої мети автор ставить перед собою наступні завдання: зробити огляд ключових

тенденцій впливу короно вірусної інфекції на світоустрій; окреслити можливі шляхи подальшого розвитку міжнародних відносин.

Методологія дослідження

Для досягнення мети, визначеної автором статті, було використано комплекс основних принципів та методів наукового пізнання: системний аналіз, діалектичний та синергетичний, порівняння, критичний аналіз.

Результати дослідження

Всього за кілька місяців COVID-19 змінив життя мільйонів людей. Багато хто говорить про те, що після закінчення пандемії ми вже не повернемося до колишньої світобудови. На думку спадає праця французького історика і філософа Мішеля Фуко «Наглядати і карати», в якій він писав про дисципліну і ув'язнення й докладно вивчив події початку XVII століття, пов'язані з пандемією чуми. Він говорив про те, що боротьба проти поширення інфекції – це щось більше, ніж «винятково» медична необхідність. На його думку, це перші кроки до дисциплінування суспільства, тому що нас ізолюють один від одного, атомізуючи соціальне життя, за нами спостерігають, нас контролюють. М. Фуко показує як вибудовувалися державні механізми нагляду і контролю, як через низку дисциплінарних практик розбудовувались владні відносини на рівні повсякденного життя людини (Фуко, 1998). Щось подібне ми спостерігаємо у XXI столітті. Пандемія COVID-19 стала глобальним викликом для людства – практично на всіх рівнях – як національних, так і міжнародному, та в усіх сферах життя.

Пандемія змінила всі сфери суспільного життя. Не стала винятком і політична сфера. Як зазначають українські дослідники Ігор і Наталія Тодорови, «через пандемію багато що в дипломатичній діяльності відбулось вперше, і зміни будуть продовжуватись. Вже стали звичними наради скайпом, онлайн-брифінги, тощо. Коронавірус не зміг зупинити діяльність дипломатії, але він її безумовно змінив. Міжнародні організації, такі як - ООН, Рада Європи, ОБСЄ перейшли на дистанційний режим роботи. І хоча наслідки пандемії відчутні, і всі заплановані статутні заходи було скасовано, робота триває: вона просто видозмінює свої інструменти» (Тодоров, Тодорова, 2020).

У своїх попередніх дослідженнях ми неодноразово говорили про зміну системи комунікації під впливом Інтернету, зокрема про те, що «в умовах інформаційно-комунікаційної революції з'являються нові способи і канали масової комунікації, в першу чергу в Інтернеті, які впливають на зміну традиційних моделей масової комунікації в політичному управлінні» (Пода, 2013: 55). Сьогодні ми маємо можливість спостерігати ситуацію майже повного переходу у віртуальний світ комунікації.

Пандемія загострила процес усвідомлення проблем, який відбувався давно в системі міжнародних відносин, але саме сьогодні про це заговорили практично всі. Коли світ тільки стикнувся з новим вірусом, то політичні системи зазнали шоків стану. Потім світ пішов шляхом ізоляції, що висвітило дві головні проблеми. Перша - наскільки

міцними виявилися союзницькі зв'язки всередині політичних об'єднань. Той же Євросоюз, як наднаціональна структура, зазнав низку поразок перед лицем дій окремих урядів європейських держав: «неотримання Італією на початку пандемії необхідної допомоги з боку ЄС викликало сумніви щодо європейської солідарності» (Тодоров, Тодорова, 2020). Густав Грессель говорить про те, що «стосовно Європейського Союзу сподівання на спроможність організації в період кризи були надто завищеними. Євросоюз – не супердержава, як це хочуть бачити його найбільші прибічники. Тобто спільнота може бути ефективною настільки, наскільки цього бажать і дозволяють самі країни-члени» (Лавренюк). Країни Півдня звинуватили своїх партнерів із Півночі в недостатній солідарності, висловлюючи побоювання, що без фінансової допомоги ЄС вони не зможуть відновити свою економіку. Отже, ми бачимо ситуацію, коли Європа визнає свою неготовність до глобальних викликів і неспроможність адекватно реагувати на загрози.

Друга проблема – питання ефективності органів влади всередині окремих держав. Річард Хаас – президент Ради з міжнародних відносин (США), дає невтішні прогнози для розвитку міжнародних відносин майбутнього: «внаслідок коронавірусу більшість країн як мінімум на кілька років згорнутьесь всередину, зосередившись на тому, що відбувається в межах їхніх кордонів, а не за кордоном.... Виникне більш жорсткий опір масштабній іміграції. У країн ослабне бажання і готовність займатися регіональними і глобальними проблемами (в тому числі проблемами кліматичних змін), оскільки вони будуть постійно відчувати необхідність виділяти ресурси на відновлення своїх економік і на усунення економічних наслідків кризи» (Що чекає світ після пандемії).

Ніколас Бернс, професор школи управління Гарвардського університету, говорить про те, що COVID-19 може стати поштовхом, який назавжди змінить міжнародну систему і наявне співвідношення сил: «Якщо Євросоюз не зуміє надати більш цілеспрямовану допомогу своїм 500 мільйонам громадян, національні уряди в майбутньому позбавлять Брюссель дуже багатьох повноважень» (Що чекає світ після пандемії). З ним погоджується Стівен Волт – професор міжнародних відносин Гарвардського університету, який зауважує, що «пандемія посилить державну владу і зміцнить націоналізм. Держави всіх типів будуть вживати надзвичайні заходи з подолання кризи, і багато хто не захоче відмовлятися від своїх нових повноважень після її закінчення. ... COVID-19 створить такий світ, який буде менш відкритим, успішним і вільним» (Що чекає світ після пандемії).

У цьому ж руслі мислить і Шившанкар Менон, заслужений науковий співробітник Інституту Брукінгса (індійське відділення), який говорить про три очевидні речі, які отримає світ після пандемії:

- пандемія змінить як внутрішню, так і зовнішню політику;
- держави почнуть зосереджувати свою увагу на внутрішній політиці;
- пандемія продемонструвала взаємозалежність світу і змусить держави приділяти більше уваги глобальним питанням (Що чекає світ після пандемії).

То якою ж буде світобудова після пандемії коронавірусної інфекції? Однозначної відповіді дати на це питання не може ніхто. Проте можна окреслити дві основні ідеї. Дослідники, схильні до реалізму, говорять про те, що криза, викликана коронавірусом, незважаючи на свою глобальність, вимагає окремих державних рішень для кожної країни. На їхню думку, зміни, що відбулися за останні кілька місяців, доводять, що сильні країни не допомагають слабким. Тільки у сильних і централізованих держав достатньо можливостей, щоб відповісти на виклик кризи і швидко її здолати. Прихильники даної теорії вважають, що наслідком цієї кризи стане крах основ світової економіки. Іншими словами, посиляться процеси націоналізації, а глобалізація піде на спад, збільшиться роль сильного уряду, описаного Жаном Боденом і його послідовниками.

На противагу їм, послідовники інтернаціоналізму вважають, що – «державна-нація» і принцип національного суверенітету не допоможуть вирішити міжнародні проблеми. Прихильники цієї точки зору сподіваються, що мультилатералізм нарешті замінить унілатералізм на міжнародній арені, міжнародні зв'язки замінять націоналізм. На їхню думку, криза, викликана пандемією коронавірусу, змусить світ задуматися про те, що співпраця є необхідною для вирішення складних проблем і запобігання глобальним катастрофам (Санаї).

З огляду на невизначеність ситуації, невідомо, чия точка зору переважить і яким буде світовий порядок. Проте реальність є такою, що світ ніколи не буде колишнім після коронавірусу», - писав американський дипломат Г. Кіссінджер ще на початку квітня. В основі нового світопорядку, про який пише Г. Кіссінджер, лежить зниження рівня конфронтації між учасниками міжнародних процесів, а також підвищення ролі окремо взятих держав.

Обговорення

Пандемія Covid-19 продемонструвала політикам, бізнесу і населенню вразливість нинішньої міжнародної фінансово-економічної моделі. Р. Джон Айкенберрі – професор політики та міжнародних відносин у Принстонському університеті, говорить про те, що «у найближчій перспективі криза посилить усі табори, які беруть участь у дебатах про велику стратегію Заходу. Націоналісти й антиглобалісти, войовничі противники Китаю і навіть ліберальні інтернаціоналісти – всі вони знайдуть нові свідчення актуальності своїх поглядів. А з урахуванням економічних збитків та суспільного колапсу ми, напевно, станемо свідками зростаючого руху в бік націоналізму, суперництва великих держав, стратегічної роз'єднаності, тощо» (Що чекає світ після пандемії).

А. Щипков зауважує, що «образ історії «до і після пандемії» прагне позначити історичний «порог», ніби закликає почати життя з нового аркуша. З цієї точки зору, зауважує філософ, нам важлива... реакція на неї політичної та інтелектуальної еліти, оскільки різні соціальні сили можуть використовувати цей зсув у своїх, досить різних інтересах... Загальний сенс «порогового» мислення полягає в тому, що еліти створюють слухний привід для відмови від моделі

суспільства, яка не працює. Такий підхід підносить політичні рішення як технічні і об'єктивно неминучі, з його допомогою можна лобювати будь-які ініціативи в обхід демократичних процедур і публічного обговорення. Це викликає обґрунтовану тривогу» (Щипков).

Ми погоджуємося з думкою відомого словенського філософа Славоя Жижека, який говорить про неможливість повернення до колишньої реальності після закінчення пандемії - новий світ для нас буде розмитим і крихким. Уявляючи антиутопічний сценарій майбутнього, С. Жижек припускає, що легітимним буде тільки віртуальний простір. Свобода пересування зовні його - привілей дуже багатой меншості (Яким мир стане після пандемії).

Про загрози наслідки пандемії говорить відомий філософ і лінгвіст Ноам Хомський: «Коронавірус сам по собі не страшний. Просто не треба забувати, що ми на порозі катастрофи, найгіршої в історії людства. Перша - це небезпека війни. Друга проблема - глобальне потепління. Обидві загрози разом не залишають нам багато часу» (Чекалін).

Ізраїльський історик Юваль Ной Харарі заявляє, «що найважливіший крок на шляху подолання світової кризи – це глобальна співпраця. Налагодження інформаційної достовірності, помірного міжнародного сполучення і взаємодопомоги з медичним обладнанням допоможуть уникнути подальших катастроф» (Яким мир стане після пандемії).

Пандемія коронавірусу стала причиною страхів, тривоги та паніки всієї планети. Проте існують і оптимістичні погляди щодо майбутнього, яке чекає нас після завершення пандемії. Несподівана перерва у звичному стрімкому укладі сучасних буднів дає нам можливість замислитися і, можливо, змінити наше суспільство на краще, вважає німецька письменниця і філософ Свен Флашпелер (Svenja Flaßpöhler). Саме час «скинути швидкість», звернутися до нашого внутрішнього світу, переглянути своє ставлення до суспільних цінностей. «З філософської точки зору, якраз під час кризи поняття щастя не завадило б розглянути більш уважно. В античному розумінні поняття щастя, основна роль відводиться моральності, тобто, тільки засноване на моральних принципах життя може вважатися повноцінним», – зауважує автор (Глоцман, Ваннер).

Висновки

Міжнародна криза, спровокована пандемією COVID-19, викликала низку прогнозів щодо встановлення нового світового порядку. Багато відомих політиків і вчених прогнозують, що результатом пандемії стане глобальний економічний спад, який вплине і на систему міжнародних відносин, що склалися після закінчення холодної війни. Характерними рисами цієї системи були лібералізм у політичній сфері і глобалізація в економічній, але тепер їм пророкують зміну.

Для ЄС криза, викликана Covid-19, стала критичним моментом. Наслідком пандемії може бути більш тісна інтеграція в поєднанні із серйозною трансформацією економічної системи. Проте існує й

інший сценарій розвитку подій, який передбачає зростання внутрішніх суперечок і поширення проєктів, які коаліція не бажає реалізувати.

Нинішня конфігурація глобального світу показала свою нежиттєздатність. Тепер вона виглядає абсолютно непрактичною, а подекуди і небезпечною в технічному сенсі слова в разі виникнення нових гуманітарних, технологічних або кліматичних катаклізмів. Очевидно, що глобалізація продовжить еволюціонувати як в ідейному, так і в прикладному відношеннях. Формування нових зв'язків між людьми і країнами навряд чи повністю зупиниться. А ось форми глобалізації, безсумнівно, зміняться. На порядку денному перед міжнародною спільнотою стоїть питання пошуку нової рівноваги між завданнями національного і глобального розвитку.

Список літератури

1. Тодоров І. Міжнародні відносини на тлі COVID 19-пандемії / І. Тодоров, Н. Тодорова // Геополітика України: історія і сучасність. – № 1(24). – 2020. DOI: 10.24144/2078 – 1431.2020.1(24).18–26
2. Габер Є. Поствірусна дипломатія: як сучасні технології та карантин змінюють міжнародні відносини. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/04/23/7109048/>
3. Липский А. После Короны. Как изменится мир, в котором мы живем. Инфентаризация экскертных сценариев. <https://novayagazeta.ru/articles/2020/04/28/85141-posle-korony>
4. Konsekwencje pandemii Covid-19 dla stosunków międzynarodowych. Redaktor Patrycja Sasnal. Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2020. ISBN 978-83-66091-52-8 (e-book)
5. Щипков А. Политическая философия коронавируса <https://interaffairs.ru/news/show/26425>
6. Дротянко Л. Г. Високі технології як засіб трансформації медіа-дискурсу // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. пр. – Вип. 1 (25). – К.: НАУ, 2017. – С. 14. DOI: 10.18372/2412-2157.25.12614.
7. Ченбай Н. А. Медіатехнології в культурі інформаційної епохи (соціально-філософський аспект) / Н. А. Ченбай // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. пр. – Вип. 1 (29). – К.: НАУ, 2019. – С. 158-163. DOI: 10.18372/2412-2157.29.14081
8. Дротянко Л. Г. Міжкультурна комунікація і толерантність перед лицем глобальних загроз / Л. Г. Дротянко, С. М. Ягодзінський // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. пр. – Вип. 1 (31). – К.: НАУ, 2020. – С. 15-21. DOI: 10.18372/2412-2157.31.14819)
9. Фуко М. Наглядати й карати: Народження в'язниці К.: Основи, 1998. — 392 с.
10. Пода Т. А. Віртуальний простір політики і особливості комунікації в XXI столітті: соціально-філософський аналіз / Т. А. Пода // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. пр. – Вип. 1 (317). – К.: НАУ, 2013. – С. 52-55.
11. Лавренюк А. Інтерв'ю з Густавом Гресселем <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3034824-gustav-gressel-ekspert-z-pitan-bezpeki-ta-oboroni-evropejskoi-radi-v-zakordonnih-spravah.html>
12. Що чекає світ після пандемії: прогнози відомих мислителів <https://ua.112.ua/mnenie/yakym-bude-svit-pislia-pandemii-530334.html>
13. Санаи М. Мировой порядок после коронавируса: ничего не изменится // <https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/mirovoy-poryadok-posle-koronavirusa/>
14. Каким мир станет после пандемии: прогнозы современных философов <https://snob.ru/entry/191734/>
15. Чекалин Ю. Интервью с Ноамом Хомским «Мы на пороге катастрофы, худшей в истории человечества» <https://fitzroyomag.com/mir/intervju-s-noamom-homskim/>
16. Торстен Глоцман, Инга Ваннер Немецкий философ: Пандемия - это возможность замедлиться // <https://www.dw.com/ru/-53004406>

References

1. Todorov, I, Todorova, N. 2020. *Mizhnarodni vidnosyny na tli COVID 19-pandemii* [International relations against the background of COVID 19-pandemic]. *Geopolityka Ukrainy: istoriia i suchasnist, Geopolitics of Ukraine: History and Modernity*, 1(24) [in Ukrainian].
2. Haber, Ye. *Postvirusna dyplomatiia: yak suchasni tekhnologii ta karantyn zminiuiut mizhnarodni vidnosyny* [Post-viral diplomacy: how modern technology and quarantine are changing international relations]. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/04/23/7109048/> [in Ukrainian].
3. Lipsky, A. *Posle Coronny. Kak yzmetynsia myru, v ktorom my zhyvem. Ynfentaryzatsia eksertnykh stsensariiev* [After the Crown. How the world in which we live is swept away. Inventory of expert scenarios]. Retrieved from: <https://novayagazeta.ru/articles/2020/04/28/85141-posle-korony> [in Russian].
4. *Konsekwencje pandemii Covid-19 dla stosunków międzynarodowych* [Consequences of the Covid-19 pandemic for international relations]. (Patrycja Sasnal, Ed). Polish Institute of International Affairs, 2020 [in Polish].
5. Shchipkov, A. *Polytycheskaia fylsophyia koronavyrusa* [Political philosophy of coronavirus]. Retrieved from: <https://interaffairs.ru/news/show/26425> [in Russian].
6. *Drotianko, L. (2017). Vysoki tekhnologii yak zasib transformatsii media-dyskursu* [High technologies as a way of transformation of media discourse]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University*, 1 (25): 10-14 [in Ukrainian].
7. Chenbai, N. (2019). *Mediatekhnologii v kulturi informatsiinoi epokhy (sotsialno-filosofskyi aspekt)* [Media technologies in the culture of the information era (social-philosophy aspect)]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University*, 1 (29): 158-163 [in Ukrainian].
8. *Drotianko, L., Yahodzynskyi, S. 2020. Mediatekhnologii v kulturi informatsiinoi epokhy (sotsialno-filosofskyi aspekt)* [Intercultural communication and tolerance in the face of global threats]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University*, 1 (31): 15-21 [in Ukrainian].
9. Foucault, M. (1998). *Nahliadaty y karaty: Narodzhennia viaznytsi* [Supervise and punish: The birth of the prison]. Kyiv: Osnovy.
10. Poda, T. (2013). *Virtualnyi prostir polityky i osoblyvosti komunikatsii v XXI stolitti: sotsialno-filosofskyi analiz* [The virtual space of policy and features of communication in xxi century: social and philosophical analysis]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Proceedings of the National Aviation University*, 1 (17): 52-55. [in Ukrainian].
11. Lavreniuk A. *Interviu z Hustavom Hresselem* [Interview with Gustav Gressel]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3034824-gustav-gressel-ekspert-z-pitan-bezpeki-ta-oboroni-evropejskoi-radi-v-zakordonnih-spravah.html>
12. *Shcho chekaie svit pislia pandemii: prohozy vidomykh mysliteliv* [What awaits the world after the pandemic: predictions of famous thinkers]. Retrieved from: <https://ua.112.ua/mnenie/yakym-bude-svit-pislia-pandemii-530334.html> [in Ukrainian].
13. Sanay M. *Myrovoi poriadok posle koronavyrusa: nycheho ne yzmenytsia* [World order after the coronavirus: nothing will change]. Retrieved from: <https://ru.valdaiclub.com/a/highlights/mirovoy-poryadok-posle-koronavirusa/> [in Russian].
14. Chekalyn Yu. *Ynterviu s Noamom Khomskym «My na porohe katastrofy, khudshei v ystoryi chelovechestva»* [Interview with Noam Chomsky "We are on the verge of a catastrophe, the worst in human history"]. Retrieved from: <https://fitzroyomag.com/mir/intervju-s-noamom-homskim/> [in Russian].
15. Torsten Hlotsman, Ynha Vanner Nemetskyi fylsopf: *Pandemyia - eto vozmozhnost zamedlytsia* [German philosopher: A pandemic is an opportunity to slow down]. Retrieved from: <https://www.dw.com/ru/-53004406> [in Russian].

Т. А. Пода

ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ COVID-19 НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ: КЛЮЧЕВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ

В статье проанализированы некоторые аспекты влияния пандемии COVID-19 на развитие международных отношений на фоне введения все более жестких карантинных ограничений в мире. Проведен анализ трансформации международных отношений в виртуальном измерении. Проанализирована деятельность общеевропейских институтов, которые продемонстрировали низкую эффективность в условиях чрезвычайной ситуации. Показано, что вспышка коронавируса поставил под вопрос способность адекватного реагирования определенных международных структур, продемонстрировав слабые стороны международной системы перед новым глобальным вызовом. COVID-19 показал, что в «глобальной деревне» ни одна страна не может считать себя отдельной от мира. На основе анализа изменений, происходящих в мире предложено прогноз развития направлений системы международных отношений.

Ключевые слова: пандемия; COVID-19; международные отношения; глобализации; цифровая дипломатия; трансформация миропорядка.

T. Poda

THE COVID-19 PANDEMIC IMPACT ON INTERNATIONAL RELATIONS: KEY TRENDS

Introduction. In December 2019 a new type of coronavirus infection was fixed in China. At present, coronavirus cases have been found in most countries. COVID-19 has challenged the global health and economic systems, revealed weak spots in the international relations system. And if the economic consequences of the pandemic are to a greater or lesser extent clear: the world's consumption and production are shrinking, companies, offices and factories are closing, the global transport system, including passenger air transport, are being cut, the political and social consequences of the pandemic are ambiguous. The actuality of the study is dictated by the challenge of new virus spreading in the contemporary world. The pandemic has clearly demonstrated the weak spots in the international relations system and humanity's ill-preparedness to face new challenges and threats. **The aim** of the article is to analyze the impact of the COVID-19 pandemic on the development of international relations. To achieve this goal, the author sets the following **tasks**: to review the key impact trends of coronavirus infection on the world system; to outline possible ways to further develop international relations. **Research methods.** To achieve the goal defined by the author of the article, a set of basic principles and methods of scientific knowledge was used: system analysis, dialectics and synergetics, comparison, critical analysis. **Research results.** For a few months, COVID-19 has changed the lives of millions of people. It is evident that it is not possible to return to the former state of universe after the end of the pandemic. The pandemic has changed all spheres of public life, and the political one is no exception. Skype meetings, online briefings, etc. have become commonplace. The coronavirus failed to stop diplomacy, but it managed to change it. So what will be the universe after a pandemic of coronavirus infection? No one can give a final answer to this question. However, two main ideas can be outlined. Researchers prone to realism say that the crisis caused by the coronavirus, despite its global nature, requires separate government decisions for each country. According to them, the changes taken place over the past few months have proved that prosperous countries do not support weak ones. Only well-developed and centralized states have enough opportunities to respond to the crisis challenge and overcome it quickly. Proponents of this theory believe that the consequence of this crisis will be the collapse of the foundations of the world economy. In other words, nationalization processes will affect globalization causing its decline. In contrast, followers of internationalism believe that the "nation-state" and the principle of national sovereignty will not help solve international problems. **Discussion.** Proponents of this view hope that multilateralism will finally be replaced by unilateralism in the international arena, and that international relations will replace nationalism. According to them, the crisis caused by the coronavirus pandemic will make the world think that cooperation is necessary to solve complex problems and prevent global catastrophes. **Conclusion.** The current configuration of the global world has shown its unviability. Now it looks completely impractical, and sometimes dangerous in the technical sense of the word in the event of new humanitarian, technological or climatic cataclysms. It is obvious that globalization will continue evolving, both in ideological and applicative dimensions. The formation of new ties between people and countries is unlikely to stop in full. But the forms of globalization will undoubtedly change. The issue of finding a new balance between the tasks of national and global development is on the international community's radar.

Keywords: pandemic, COVID-19, international relations, globalization, digital diplomacy, world order transformation.

УДК (045)

І. П. Скиба

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК

Національний авіаційний університет,
skibaip@gmail.com; ORCID 0000-0003-1555-8632

Анотація. В статті проведено дослідження сталого розвитку як соціокультурного розвитку. Приймаючи актуальність питань, які розглядаються в контексті концепції сталого розвитку та підтримуючи деякі (окремі) її положення, автор, втім, не погоджується із світоглядно-методологічним баченням нею проблеми. В статті обґрунтовується думку, що концепція стійкого розвитку у вузькому смислі формується як відповідь на негативні наслідки техногенного розвитку. І в цьому сенсі є антиподом «концепції» техногенного розвитку, яка склалася певною мірою стихійно, в тому сенсі, що спеціально як концепція не розроблялася і не впроваджувалася. Ці дві стратегії розвитку (дві концепції) є двома боками одного цілого, двома діалектичними протилежностями, які через єдність та боротьбу між собою створюють певну наявну якість суспільного розвитку. Тому проблему сталого розвитку автор пропонує розглядати в контексті соціокультурного розвитку. Такий методологічний підхід дозволяє у перспективі дослідити причини наявних проблем суспільного розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, соціокультурний розвиток, техногенна цивілізація, традиційна цивілізація, суспільство, культура, людина.

Вступ

Своєчасність дослідження детермінована актуальністю самої проблематики сталого розвитку. Так, зокрема, низка прихильників та теоретиків сталого розвитку вважають його найбільш перспективною ідеологією XXI століття та навіть всього третього тисячоліття, яка, з поглибленням

наукової обґрунтованості, здатна витіснити всі існуючі світоглядні ідеології як такі, що є неповними, фрагментарними та неспроможними забезпечити збалансований розвиток суспільства.

Приймаючи актуальність питань, які розглядаються в контексті концепції сталого розвитку та підтримуючи деякі (окремі) її положення, ми, втім, не згодні із